

بخش ۱

کلیات

سخنی با هنرآموزان گرامی

موضوع اولین هدف عملیاتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مربوط به پرورش تربیت یافتگانی است که با درک مفاهیم اقتصادی در چارچوب نظام معیار اسلامی از طریق کار، تلاش، روحیه انقلابی و جهادی، کارآفرینی، قناعت و انضباط مالی، مصرف بهینه و دوری از اسراف و تبذیر و با رعایت وجدان، عدالت و انصاف در روابط با دیگران در فعالیتهای اقتصادی در مقیاس خانوادگی، ملی و جهانی مشارکت می‌نمایند. همچنین سند برنامه ملی درسی جمهوری اسلامی ایران «حوزه تربیت و یادگیری کار و فناوری» به قلمرو و سازماندهی محتوای این آموزش‌ها پرداخته است.

در برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای علاوه بر اصول دین محوری، تقویت هویت ملی، اعتبار نقش یادگیرنده، اعتبار نقش مرجعیت معلم، اعتبار نقش پایه‌ای خانواده، جامعیت، توجه به تفاوت‌های فردی، تعادل، یادگیری مادام‌العمر، جلب مشارکت و تعامل، یکپارچگی و فراگیری، اصول تنوع بخشی آموزش‌ها، انعطاف‌پذیری، آموزش بر اساس نیاز بازار کار، اخلاق حرفه‌ای، توسعه پایدار و کاهش فقر و تولید ثروت، شکل‌گیری تدریجی هویت حرفه‌ای مورد توجه قرار می‌گیرد.

مطالبات اسناد بالادستی، تغییرات فناوری و نیاز بازار کار داخل کشور و تغییر در استانداردها و همچنین توصیه‌های بین‌المللی، موجب شد تا الگوی مناسب که پاسخگوی شرایط مطرح شده باشد طراحی و برنامه‌های درسی براساس آن برنامه‌ریزی و تدوین شوند. تعیین سطح شایستگی و تغییر رویکرد از تحلیل شغل به تحلیل حرفه و توجه به ویژگی‌های شغل و شاغل و توجه به نظام صلاحیت حرفه‌ای ملی، تلفیق شایستگی‌های مشترک و غیرفنی در تدوین برنامه‌ها از ویژگی‌های الگوی مذکور و برنامه‌های درسی است. براساس این الگو فرایند برنامه‌ریزی درسی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در دو بخش دنیای کار و دنیای آموزش طراحی شد. بخش دنیای کار شامل ده مرحله و بخش دنیای آموزش شامل پانزده مرحله است. نوع ارتباط و تعامل هر مرحله با مراحل دیگر فرایند به صورت طولی و عرضی است با این توضیح که طراحی و تدوین هر مرحله متأثر از اعمال موارد اصلاحی مربوط به نتایج اعتباربخشی آن مرحله یا مراحل دیگر می‌باشد.

توصیه سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی بر تدوین اجزای بسته آموزشی جهت تسهیل و تعمیق فعالیت‌های یاددهی یادگیری، کارشناسان و مؤلفان را بر آن داشت تا محتواهای آموزشی موردنظر را در شبکه‌ای از اجزای یادگیری با تأکید بر برنامه درسی رشته، برنامه‌ریزی و تدوین نمایند. کتاب راهنمای هنرآموز از اجزای شاخص بسته آموزشی و هدف اصلی آن توجیه و تبیین برنامه‌های درسی تهیه شده با توجه به چرخش‌های تحولی در آموزش فنی و حرفه‌ای و توصیه‌هایی برای

اجرای مطلوب آن می‌باشد.

کتاب راهنمای هنرآموز در دو بخش تدوین شده است. بخش نخست مربوط به تبیین جهت‌گیری‌ها و رویکردهای کلان برنامه درسی است که کلیات تبیین منطبق برنامه درسی، چگونگی انتخاب و سازماندهی محتوا، مفاهیم و مهارت‌های اساسی و چگونگی توسعه آن در دوره، جدول مواد و منابع آموزشی را شامل می‌شود.

بخش دوم مربوط به طراحی واحدهای یادگیری است و تبیین منطق واحد یادگیری، پیامدهای یادگیری، ایده‌های کلیدی، طرح پرسش‌های اساسی، سازماندهی و مرحله بعدی محتوا و تعیین تکالیف یادگیری و عملکردی با استفاده از راهبردهای مختلف و در آخر تعیین روش‌های ارزشیابی را شامل می‌شود.

همچنین در قسمت‌های مختلف کتاب راهنمای هنرآموز با توجه به اهمیت شایستگی‌های غیرفنی به آموزش مدیریت منابع، ایمنی و بهداشت، یادگیری مادام‌العمر و مسئولیت‌پذیری تأکید شده است. مسلماً اجرای مطلوب برنامه‌های درسی، نیازمند مساعدت و توجه ویژه هنرآموزان عزیز و بهره‌مندی از صلاحیت‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی مناسب ایشان می‌باشد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش

مقدمه

تعاریف و اصطلاحات

رویکرد برنامه درسی ملی: منظور از این اصطلاح، جهت‌گیری آموزش‌های مدرسه‌ای براساس فلسفه تربیتی نظام حاکم بر جامعه و انتظارات رهبران، مردم و نهادها از برنامه درسی ملی است. این رویکرد، رویکرد فطرت‌گرای توحیدی نام دارد که مقصد عالی آن، شکوفای گرایش‌های الهی در انسان و تربیت انسان خلیفه‌الله است.

دنیای کار: شامل کارمزدی، پیگیری حرفه و شغل در زندگی در همه جنبه‌های زندگی اجتماعی است. دنیای کار از دنیای آموزش و زندگی شخصی متمایز است. دنیای کار شامل زندگی شغلی، بازار کار، محیط واقعی کار و بنگاه‌های اقتصادی است.

محیط کار: موقعیتی است که افراد در آن کار می‌کنند و گستره‌ای وسیع از فضاها از خانه تا کارخانه بزرگ را شامل می‌شود.

بنگاه اقتصادی: محلی که در آن فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر استاندارد ملی طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی صورت می‌گیرد.

صلاحیت حرفه‌ای: مجموعه‌ای از شایستگی‌های حرفه‌ای است که با توجه به

سطح، نوع و وسعت آنها به سطوح دیگر تقسیم خواهند شد. **آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای (TVET):** آموزش و تربیت در قلمرو دنیای کار جهت زمینه‌سازی، آمادگی، نگهداشت و ارتقای شغلی و حرفه‌ای را گویند. آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای واژه‌ای جامع است که به جنبه‌های از فرایند آموزشی و تربیت، دربرگیرنده، مطالعه فناوری‌ها و علوم وابسته، کسب نگرش‌ها و مهارت‌های عملی، فهم و دانش مرتبط با حرفه‌ها را در بخش‌های گوناگون اقتصادی و زندگی اجتماعی، علاوه بر آموزش عمومی، ارجاع و اطلاق می‌شود. این واژه اعم از آموزش فنی و حرفه‌ای رسمی، غیر رسمی و سازمان نیافته است. همچنین این آموزش‌ها شامل طیف وسیعی از فرصت‌های توسعه مهارت‌هایی است که با بافت‌های ملی و محلی هماهنگ می‌گردد. یادگیری برای یاد گرفتن و رشد سواد و مهارت‌های محاسبه، مهارت‌های عرضی (غیرفنی) و مهارت‌های شهروندی نیز از مؤلفه‌های جدایی‌ناپذیر آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای می‌باشند.

شغل (Job): واژه شغل «استخدام شدن برای ارائه خدمت و یا برای مدتی خاص» می‌باشد. شغل محدود به زمان و فرد کارفرما است. شغل مجموعه از کارها و وظایف مشخص است که در یک جایگاه خاص تعریف می‌شود. یک شخص ممکن است که در یک حرفه در زمان‌های گوناگون مشاغل متفاوت داشته باشد.

حرفه (Occupation): مجموعه‌ای از مشاغل دنیای کار است که شباهت معقولانه‌ای از نظر کارها، دانش و توانایی‌های مورد نیاز دارد. حرفه مشغولیت اصلی فرد در طول زندگی است. استاندارد حرفه‌ای، حداقل‌های مورد انتظار دنیای کار در یک حرفه را نشان می‌دهد. حرفه مرتبط با فرد و نقش وی در بازار و دنیای کار است (مانند حسابدار، خانه دار، جوشکار، پرستار، مهندس ساختمان). اثر حرفه‌ها در بخش‌های مختلف وجود دارد درحالی که برخی از حرفه‌ها (مهندس معدن) مربوط به بخش خاصی است. یک حرفه مجموعه‌ای از مشاغل است که شباهت معقولانه‌ای از نظر کارها، دانش و توانایی‌های مورد نیاز دارد.

وظیفه (Duty): وظیفه عبارت است از مسئولیت و نقش اصلی مشخصی را که در یک جایگاه شغلی یا حرفه برای شخص در نظر می‌گیرند، وظیفه نام دارد. برای مثال از وظایف اصلی که تعمیرکار خودرو می‌توان به تعمیر سیستم مولد قدرت، تعمیر سیستم انتقال قدرت و... اشاره کرد. از تکنسین مکترون که انتظار می‌رود نگهداری و تعمیرات سیستم‌های کنترل عددی را به عنوان وظیفه انجام دهد.

تکلیف کاری (Task): تکلیف کاری فعالیت مشخصی است که دارای ابتدا و انتها می‌باشد و شامل مراحل منطقی است. معمولاً هر وظیفه به چندین تکلیف کاری تقسیم می‌شود. به طور مثال یکی از تکالیف کاری وظیفه «تعمیر سیستم مولد قدرت»، تنظیم سیستم جرقه می‌باشد.

شایستگی ۱: مجموعه اثبات شده از دانش، مهارت و نگرش مورد نیاز جهت انجام

یک تکلیف کاری، براساس استاندارد راه، شایستگی گویند. شایستگی‌ها در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به سه دسته شایستگی‌های فنی، غیرفنی و عمومی تقسیم‌بندی می‌شوند.

سطح شایستگی انجام کار: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطح صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، انجام هر کار ممکن است با کیفیت مشخصی در محیط کار مورد انتظار باشد. سطح کیفی شناخته شده از یک شخص در محیط کار را سطح شایستگی مورد انتظار و نیاز گویند. سطح شایستگی انجام کار معیار اساسی ارزشیابی می‌باشد. در بین کشورهای مختلف نظام سطح‌بندی شایستگی گوناگونی وجود دارد اما نظام چهار سطحی معمول‌ترین آنها به نظر می‌رسد.

چارچوب صلاحیت ملی (NQF): چارچوبی است که صلاحیت‌ها، مدارک و گواهینامه‌های در سطوح و انواع مختلف را به‌صورتی منسجم و همگون براساس مجموعه‌ای از معیارها و شاخص‌های توافق شده به هم ارتباط می‌دهد. در این چارچوب به مهارت و تجربه در کنار دانش ارزش ویژه‌ای داده می‌شود. زمان و مکان یادگیری ارزش کمتری دارد.

سطح صلاحیت (Level of Qualification): سطح صلاحیت عبارت است از سطح حرفه یا شغلی در چارچوب صلاحیت‌های حرفه‌ای ملی که تکلیف کاری باید در آن طراحی و تدوین گردد. نظام‌های سطح‌بندی گوناگونی در بین کشورها وجود دارد، سطح صلاحیت مهندسی (حرفه‌ای) پنج در نظر گرفته شده است که به طبع آن تکنسین فنی یا حرفه‌ای دارای سطح چهار می‌باشد. صلاحیت حرفه‌ای در اروپا EQF به ۸ سطح تقسیم‌بندی شده است.

برنامه درسی آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای: برنامه درسی آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای مجموعه‌ای از استانداردهای دنیای کار، اهداف، محتوا، روش‌ها، راهبردهای یاددهی، یادگیری، تجهیزات، زمان، فضا، استاندارد شایستگی‌ها، مواد آموزشی، استاندارد ارزشیابی است که دانش‌آموز (هنرجو)، کارآموز یا متربی را برای رسیدن به آن اهداف در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای هدایت می‌نماید. دامنه شمول برنامه درسی در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، دنیای کار و دنیای آموزش را دربر می‌گیرد.

معمولاً در نظام‌های آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشورها سه نوع استاندارد، متصور می‌شوند:

۱ **استاندارد شایستگی حرفه‌ای:** شایستگی یا مهارت، که توسط متولیان صنعت، بازار کار و اتحادیه‌ها، صنوف و... تهیه می‌شود. در این استاندارد، وظایف، کارها و صلاحیت‌های هر شغل یا حرفه مورد توجه قرار می‌گیرند.

۲ **استاندارد ارزشیابی:** براساس استاندارد شایستگی حرفه‌ای و دیگر عوامل مؤثر توسط گروه‌های مشترکی از حوزه‌های گوناگون تهیه می‌شود و منجر به

اعطای گواهینامه یا مدرک صلاحیت حرفه‌ای می‌گردد.

۲ استاندارد آموزشی (برنامه درسی)؛ براساس استانداردهای شایستگی حرفه و ارزشیابی توسط ارائه‌دهندگان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تهیه می‌گردد. در این استاندارد و اهداف دروس، محتوا، راهبردهای یاددهی یادگیری، تجهیزات آموزشی و... در اولویت قرار دارد.

آموزش مبتنی بر شایستگی: رویکردی در آموزش فنی و حرفه‌ای است که تمرکز بر شایستگی‌های حرفه‌ای دارد. شایستگی‌ها را به عنوان پیامدهای آموزشی در نظر می‌گیرد و فرایند نیازسنجی، طراحی و تدوین برنامه درسی و ارزشیابی براساس آنها انجام می‌شود. شایستگی‌ها می‌توانند به شایستگی‌های فنی (درکی حرفه یا مجموعه‌ای از حرفه‌ها)، غیرفنی و عمومی دسته‌بندی شوند. رسیدن فراگیران به حداقلی از همه شایستگی‌ها به عنوان هدف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در این رویکرد مورد توجه قرار می‌گیرد.

استاندارد شایستگی حرفه: استاندارد شایستگی حرفه تعیین کننده فعالیت‌ها، کارها، ابزارها و شاخص‌هایی برای عملکرد در یک حرفه می‌باشد.

هویت حرفه‌ای: برآیند مجموعه‌ای از باورها، گرایش‌ها، اعمال و صفات فرد در مورد حرفه است. بنابراین به دلیل تغییرات این مجموعه در طول زندگی حرفه‌ای، هویت حرفه‌ای قابلیت تکوین در مسیر تعالی را دارد.

گروه تحصیلی حرفه‌ای (چندرشته‌ای تحصیلی حرفه‌ای): چند رشته تحصیلی حرفه‌ای که در کنار هم قرار می‌گیرند تا فراگیر را برای انتخاب مبتنی بر علائق، تصحیح در موقعیت براساس استعداد و حرکت در مسیر زندگی با توجه به استانداردهای راهنمایی و هدایت تحصیلی حرفه‌ای به صورت منطقی یاری می‌رساند. چند رشته‌ای‌ها ممکن است با توجه به شرایط و امکانات منطقه‌ای هم خانواده، غیر هم خانواده، شایستگی‌های بزرگ مبتنی بر گروه‌های فرعی حرفه و شایستگی‌های طولی برای کسب کار باشد. گروه‌بندی تحصیلی حرفه‌ای باعث شکل‌دهی هویت حرفه‌ای و تکوین آن در طول زندگی خواهد شد.

رشته تحصیلی حرفه‌ای: مجموعه‌ای از صلاحیت‌های حرفه‌ای و عمومی است که آموزش و تربیت براساس آن اجرا و ارزشیابی می‌گردد.

اهداف توانمندسازی: اهداف توانمندسازی اهدافی است که براساس شایستگی‌ها، استاندارد عملکرد و اقتضات یاددهی یادگیری جهت کسب شایستگی‌ها توسط دانش‌آموزان تدوین می‌گردد. اهداف توانمندسازی با توجه به رویکرد شکوفایی فطرت شامل پنج عنصر: تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق و چهار عرصه ارتباط متربی با خود، خدا، خلق و خلقت است که با محوریت ارتباط با خدا تعریف، تبیین و تدوین می‌شوند. با توجه به اینکه آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای و مهارتی فرایند تکوین و تعالی هویت حرفه‌ای متربیبان است و هویت متربیبان برآیند نوع ارتباط آنان با

خدا، خود، خلق و خلقت می‌باشد، بنابراین اهداف تربیت با توجه به این عرصه‌ها قابل تبیین خواهد بود، این عرصه‌ها به گونه‌ای جامع، یکپارچه و منطقی کلی که ساحت‌های تربیتی ۱ را دربرمی‌گیرد.

یادگیری یکپارچه و کل‌نگر: یادگیری همه‌جانبه، یادگیری یک موضوع از ابعاد مختلف. در برنامه درسی ملی به ارتباط عناصر اهداف درسی و تربیتی و عرصه‌های چهارگانه گفته می‌شود.

یادگیری: فرایند ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در رفتار یادگیرنده، یادگیری ممکن است از طریق تجربه عینی (از طریق کار، تمرین و...)، به صورت نمادین (از طریق اشکال، اعداد و نمادها)، به شیوه نظری (توضیحات کلی) یا به شیوه شهودی (ذهنی یا روحانی) صورت گیرد.

فعالیت‌های یادگیری ساخت یافته: فعالیت‌های یادگیری ساخت یافته براساس اصول حاکم بر انتخاب راهبردهای یاددهی یادگیری در شاخه فنی و حرفه‌ای طراحی می‌گردد. در تدوین فعالیت‌های یادگیری در دروس مختلف شاخه فنی و حرفه‌ای براساس برنامه درسی ملی ایران و حوزه یادگیری کار و فناوری، دیدگاه فناورانه حاکم خواهد بود. انتخاب فعالیت‌های یاددهی یادگیری در فرایند آموزش به کمک مواد و رسانه‌های یادگیری به منظور تحقق شایستگی‌ها براساس اصولی از قبیل تقویت انگیزه دانش‌آموزان، درک و تفسیر پدیده‌ها در موقعیت‌های واقعی دنیای کار، فعال نمودن دانش‌آموزان استوار است.

محتوا: محتوای آموزشی مبتنی بر اهداف توانمندساز و فعالیت‌های یادگیری ساخت یافته می‌باشد. محتوا مبتنی بر ارزش‌های فرهنگی و تربیتی و سازوار با آموزه‌های دینی و قرآنی، مجموعه‌ای منسجم و هماهنگ از فرصت‌ها و تجربیات یادگیری است که زمینه شکوفایی فطرت الهی، رشد عقلی و فعلیت یافتن عناصر و عرصه‌ها را به صورت پیوسته فراهم می‌آورد. همچنین محتوا دربرگیرنده مفاهیم و مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی مبتنی بر شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموزان است و بر گرفته از یافته‌های علمی و معتبر بشری می‌باشد. تناسب محتوا با نیازهای حال و آینده، علایق، ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان، انتظارات جامعه اسلامی و زمان آموزش از الزامات محتوی است.

ساحت‌های تعلیم و تربیت براساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، عبارت‌اند از: اعتقادی، عبادی و اخلاقی، اجتماعی و سیاسی، زیستی و بدنی، زیباشناختی و هنری، اقتصادی و حرفه‌ای و علمی و فناورانه.

بسته تربیت و یادگیری: بسته تربیت و یادگیری، به مجموعه‌ای هماهنگ از منابع، مواد و رسانه‌های آموزشی اطلاق می‌شود که در یک بسته واقعی یا به صورت اجزایی هماهنگ با نشان و برند مؤسسه تولیدکننده تهیه و برای یک یا چند پایه تحصیلی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در حال حاضر با گسترش فناوری‌های نوین و ICT،

بسته آموزشی با نرم افزارهای آموزشی، لوح فشرده و سایت‌های اینترنتی تکمیل می‌شود. طراحی و تهیه بسته یادگیری براساس ماکت بسته تربیت و یادگیری انجام می‌پذیرد.

بسته تربیت و یادگیری می‌تواند شامل گستره‌ای از منابع و رسانه‌های آموزشی یا حاوی تعدادی کتاب و کتابچه، برگه‌های کار، لوح فشرده، فیلم آموزشی و حتی برخی وسایل کمک آموزشی و ابزارها باشد. در کنار بسته سخت‌افزاری، استفاده از امکانات نرم‌افزاری و اینترنت نیز می‌تواند به تکمیل یک بسته آموزشی کمک کند.

می‌توان بسته تربیت و یادگیری را به دو گروه کلی شامل منابع اصلی و منابع تکمیلی تقسیم نمود. منابع اصلی شامل کتاب راهنمای معلم، کتاب درسی، کتاب کار دانش‌آموز و کتاب ارزشیابی می‌شوند.

لذا بسته تربیت و یادگیری شامل اجزای زیر می‌باشد:

- ۱ کتاب درسی
- ۲ راهنمای معلم
- ۳ کتاب همراه هنرجو
- ۴ کتاب کار
- ۵ نرم‌افزار دانش‌آموز
- ۶ فیلم هنرجو
- ۷ شبیه‌سازها
- ۸ فیلم معلم
- ۹ پوستر
- ۱۰ .....

توسعه رشته و توصیه‌های اجرایی برای مدیران رشته طراحی و دوخت

برای توسعه رشته طراحی و دوخت که قابلیت اجرا در نقاط مختلف کشور را دارد. نکات مهمی را باید مدنظر گرفت که عبارت‌اند از:

■ تعداد نیروی متخصص (با تحصیلات دانشگاهی) که مرتبط با رشته طراحی و دوخت در منطقه وجود داشته باشند.

■ بتوان از امکانات بخش صنعت (تجهیزات، ابزار و وسایل در بازدید و کارآموزی) برای بهره‌برداری بیشتر استفاده کرد. بازار کار رشته موردنظر در منطقه وجود داشته باشد.

■ به دلیل همخوانی و ماهیت هنری رشته طراحی و دوخت لازم است این رشته در

هنرستان‌هایی که چند رشته گروه هنر دارند دایر و راه‌اندازی شود. این هم‌جواری باعث صرفه‌جویی در تجهیزات، فضای کارگاهی و نیروی انسانی خواهد شد.

توصیه‌های اجرایی

- رعایت تناسب مدل لباس با موقعیت اجتماعی، فرهنگی در نظر گرفته شود.
- تمام مراحل کار طراحی اندام، لباس، ترسیم الگو و دوخت با نظارت هنرآموز کلاس انجام شود.
- کلیه مراحل طراحی حتماً توسط هنرجویان با نظارت هنرآموز ترسیم شده و جدا از کپی کردن از روی تصاویر خودداری کنید.
- استفاده از ژورنال‌های خطی در این درس، در جهت شناسایی اندام، لباس و فیگورها کمک بسزایی می‌تواند داشته باشد.
- (سعی کنید از کپی کردن تصاویر پرهیز کنید.)
- به علت جلوگیری از اتلاف وقت هنرجویان در هنگام طراحی از روی اندام و لباس و استفاده همه هنرجویان از ساعات مفید کلاس درس از ایستادن هنرجویان و طراحی از روی اندام اشخاص خودداری کنید و به جای آن از مانکن‌های ویتروینی متحرک (تنوع زیاد دارند) که قسمت‌های مختلف اندام آنان متحرک بوده و پوشش مناسب روی آن پوشیده شده استفاده کنید.
- با توجه به اینکه مقایسه کار هنرجویان توسط خود آنها می‌تواند کمک مؤثری در ارتقای سطح کارهای ارائه شده و از طرف دیگر امکان قضاوت را فراهم می‌کند، لذا توصیه می‌شود هنرجویان عزیز در طی سال از کارهای خویش آلبوم تهیه کرده و در تناوب‌های زمانی این آلبوم‌ها را در سالن نمایشگاه مدرسه در معرض دید همگان و اولیای قرار دهند.
- کاربرد صحیح انواع مدادهای سیاه در ایجاد سایه روشن، ورزش دست به دست آوردن مهارت (هماهنگی چشم و دست) در اختیار در آوردن نیروی خط به وسیله کم و زیاد کردن فشار قلم (آهنگ خط) ساخت و ساز و زیباسازی طرح ... کمک به سزایی در شناخت ارزش خطوط تناسب و کالبد مدل دارد.
- یکی از تمرینات بسیار مهم برای تقویت دید بصری و سنجش تناسب اندام نسبت به فضا و کادری که در آن قرار می‌گیرد.
- تمرین کردن هنرجویان با دست آزاد، تقویت و تخمین اندازه‌ها است. که فقط در اثر تمرین و ممارست و مهارت حاصل خواهد شد. بنابراین استفاده از هر وسیله دیگر که به عنوان ابزار این نقش را ایفا کند و مانع از تمرین آزاد در فضای نامحدود شود مجاز نخواهد بود. از این گونه وسایل می‌توان خط‌کش معمولی، خط‌کش‌های اندازه‌گیری خاص و یا وسایل مدرن الکترونیکی و امثال آن را ذکر کرد. به هر صورت

فراموش نکنید مهارت در شروع برای حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از تمرینات فردی و با دست آغاز می‌شود و به واسطه تبحر و تمرین در مراحل ورزشی می‌توان از ابزار هم استفاده کند.

■ با توجه به اینکه ترسیم الگو و دوخت در اندازه اصلی مهارت‌های تخمین زدن، کمک در شناخت سایزبندی پوشاک، دقت در برش و تناسب را باعث می‌شود، لذا باید در دوخت‌های تمرینی (باترون‌ها) و اصلی از اندازه‌های کوچک‌تر (۱۴ سانتی‌متر) پرهیز کرده تا هنرجویان از مهارت‌های اصلی و مرتبط محروم نشوند.

■ استفاده از لباس مناسب و رعایت نکات ایمنی در کارگاه‌های دوخت الزامی است. ■ جهت شناخت برش‌ها و مدلسازی لباس‌ها از ژورنال‌های مناسب لباس که با ارزش‌ها و فرهنگ جامعه مغایرت نداشته باشد. استفاده شود.

■ هنرجویان الگوها را در طی سال کارهای خویش را در یک مجموعه نگهداری کنند. (همراه با طرح مدادی لباس)

■ قطعات الگوی ترسیم شده قبل از برش پارچه، روی مانکن خیاطی (مولاژ) گذاشته شود. تا هنرجویان مکان‌های صحیح قرارگیری قطعات لباس روی اندام را مشاهده کنند.

■ تمام مراحل ترسیم الگوی مدل انتخاب باید با اندازه‌های شخصی ترسیم و مدلسازی شود.

■ مراحل برش پارچه و دوخت لباس در مدت زمان مشخص شده در کلاس با نظارت هنرآموز و در صورت کمبود زمان بقیه در منزل انجام شود.

■ تحویل کار دوخت توسط هنرجویان باید در یک زمان مشخص شده انجام شود. ■ باید از کارخانجات و تولیدی‌های پوشاک بازدید و انواع ماشین دوخت و کاربرد آنان در قسمت‌های مختلف تولید لباس به هنرجویان معرفی شوند.

■ در پایان هر بازدید هنرجویان گزارشی از مراحل تولید و چیدمان ماشین‌آلات دوخت ارائه کنند. (چند گزارش توسط هنرجویان به صورت جلسه سخنرانی و نمایش ارائه شود).

■ نمونه‌های دوخته شده باید روی تابلو اعلانات کلاس یا روی مانکن خیاطی نصب شود.

■ مدل لباس‌های انتخاب شده توسط هنرجویان از مرحله انتخاب طرح، رنگ، نقوش و غیره با ویژگی‌های اندامی افراد هماهنگی داشته باشد.

■ شناخت پارچه‌ها از کاربرد و استحکام آنها با توجه به شرایط مناطق (اقلیم) فصول و فرهنگ جامعه کمک بسزایی در یادگیری و ثبات آن دارد.

■ جهت شناسایی ساختمان فیزیکی الیاف از میکروسکوپ استفاده کنید. (هنرجویان عزیز مشاهده خود را به صورت گزارشی تهیه کنید).

■ هنرجویان پس از شناسایی الیاف، کاتالوگی از الیاف تهیه کنید.

■ ارایه پارچه‌های گوناگون توسط هنرجویان، ویژه سنین مختلف و عملکرد مشاغل (شامل: لباس‌های کودکان، میان سالان، لباس‌های با توجه به جنس و رنگ آنان ...) در یک آلبوم می‌تواند به شناخت هنرجویان در مباحث انتخاب مدل، برش پارچه کمک کند.

شاخص‌های پیشنهادی طرح درس رشته طراحی و دوخت

الگوی طرح درس روزانه

طرح درس روزانه، شامل پیش‌بینی و تنظیم مجموعه فعالیت‌هایی است که معلم از پیش جهت رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی ویژه در یک جلسه تدریس تدارک می‌بیند. طرح درس روزانه، موجب می‌شود که معلم فعالیت‌های ضروری آموزشی را به ترتیب و یکی بعد از دیگری در مراحل و زمان‌های مشخص و به شیوه‌ای منطقی پیش ببرد. در واقع این عمل سازماندهی و ارزیابی دایمی فعالیت‌های آموزشی به‌منظور بهبود کیفیت آموزشی است.

یک طرح درس باید شامل عناصر زیر باشد:

- ۱ تعیین موضوع درس (موضوع عنوانی که باید مطرح گردد).
- ۲ مشخص کردن هدف ویژه تدریس (هدفی که باید به آن رسید).
- ۳ تجزیه موضوع کلی درس به مطالب جزئی تر (تعیین رئوس مطالب، اختصاص زمان لازم ...).
- ۴ تهیه و تنظیم هدف‌های رفتاری یا هدف‌های اجرایی تدریس (هدف‌های رفتاری هر جلسه تدریس، با توجه به شرایط و ضوابط و امکانات متناسب مختلف محیط‌های یادگیری نوشته شود).
- ۵ تهیه و تنظیم سؤالات لازم برای اجرای ارزشیابی (عبارت‌اند از:
الف) پیش‌آزمون: دانسته‌های مربوط به همان درسی است که در نظر داریم تدریس کنیم.
ب) ارزشیابی از نتیجه آموزش)
- ۶ بررسی رفتار ورودی و پیش‌دانسته‌های دانش‌آموزان
- ۷ آزمون رفتاری ورودی برای آگاهی از آموخته‌های قبلی هنرجویان و آمادگی نسبت به درس جدید، سؤالاتی را به کمک آزمون مرحله‌ای، پیش‌آزمون، ارائه مطالب، آماده‌سازی و توضیح مطالب مطرح و در پایان جمع‌بندی و نتیجه‌گیری می‌کنیم.
- ۸ استراتژی یاددهی و یادگیری
- ۹ مراحل تدریس
- ۱۰ رسانه‌های موردنیاز و آماده نمودن وسایل و مواد آموزشی

- ۱۱ فعالیت‌هایی که هنرآموز باید انجام دهد.
- ۱۲ فعالیت‌هایی که هنرجویان باید انجام دهند.
- ۱۳ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
- ۱۴ تکلیف برای استحکام یادگیری
- ۱۵ ارزشیابی پایانی به منظور تعیین رفتار خروجی

انواع ارزشیابی در رشته طراحی و دوخت

هریک از هنرجویان در طراحی آموزشی خود با چهار نوع ارزشیابی به شرح زیر سروکار دارند:

۱ **ارزشیابی تشخیصی:** این ارزشیابی قبل از تدریس صورت گرفته و هدف از آن، جمع‌آوری اطلاعات درباره توانایی و پیش‌دانسته‌های هنرجویان به منظور آگاهی از کمبودهای آموزشی و جبران آنها است.

۲ **ارزشیابی مرحله‌ای یا مستمر:** اطلاع از پیشرفت تدریجی دانش‌آموز در قسمت‌های خاص از درس در طول تدریس، برای تقویت و تکمیل آموخته‌های جدید، با این روش رفتارهای هنرجویان در سراسر فرایند یادگیری و به عنوان بخشی از آن سنجیده می‌شود.

۳ **ارزشیابی پایانی:** همان روش امتحان سنتی است که در پایان جلسات درس انجام می‌گیرد. این آزمون در محیطی ویژه و در زمان‌های مقرر به عمل می‌آید.

۴ **ارزشیابی پروژه:** در کارهای کارگاهی تکالیفی است که به هنرجویان به منظور راهنمایی وی برای دست یافتن به هدف‌های محدودی طراحی می‌شود و خاص توسط معلم سازمان می‌یابد برخی از ویژگی‌های آن به صورت فهرست وار عبارت‌اند از:

الف) در طول یک دوره طولانی ارایه می‌گردد.

ب) هنرجویان معمولاً مسئول برنامه‌ریزی و سازماندهی کار خودشان در پروژه هستند.

پ) اگر هدف‌های کلی داده شود. هنرجویان در محدوده این هدف‌ها کار کرده و هدف‌های جزئی را خود تعیین می‌کنند.

ت) کار معمولاً به تنهایی یا در یک گروه کوچک صورت می‌گیرد.

ارزشیابی پروژه

از هنرجویان می‌خواهیم دست کم در موارد زیر مسئولیت‌هایی برای خود فرض بدانند:

الف) برنامه‌ریزی

(ب) سازماندهی

(ج) اجرا و ارائه کل پروژه

(د) تعبیر و تفسیر

(ه) ارائه

الف) برنامه‌ریزی

تخیل: آیا محدوده پروژه را به روشنی درک کرده است؟

مناسبت: آیا هدف‌های مربوط و مناسبی را تدوین کرده است (با توجه به زمینه مطالعه‌اش)

واقع‌گرایی: آیا هنرجو هدف‌های واقع بینانه‌ای تدوین کرده است (باتوجه به قابلیت‌های شخصی‌اش و منابع در دسترس)

ابتکار (اصالت): آیا طرح پروژه نشانی از ابتکار دارد یا اینکه رونوشتی است از کارهای پیشینیان؟

ب) سازماندهی

منبع‌یابی: آیا هنرجو نشان داده است که در جمع‌آوری اطلاعات برای پروژه‌اش توانایی منبع‌یابی دارد؟

آینده‌نگری: آیا هنرجو به آینده نظر داشته و مسائل و نیازها را پیش‌بینی کرده است؟

ج) اجرای پروژه

مهارت: آیا هنرجو در اجرای پروژه از خود مهارت نشان داده است؟

دقت: آیا هنرجو در کارش دقیق بوده است؟

پشتکار و پایداری: آیا هنرجو می‌کوشد راهی برای حل مشکل پیدا کند یا به راحتی کار را رها می‌کند؟

د) تعبیر و تفسیر

رویکرد تجربی: آیا هنرجو می‌کوشد داده‌ها را به صورت کمی درآورد؟

سواد: آیا هنرجو مشاهدات، فعالیت‌ها، نتایج را به روشنی و دقت توضیح می‌دهد؟

مهارت‌های شناختی: منظور دانشی است که در نتیجه تجربی به دست می‌آید، آیا هنرجویان درک خود را از مطالب پیشین مربوط به موضوع نشان می‌دهد؟ آیا در شاگرد سطح بالای مهارت‌های شناختی ملاحظه می‌شود؟

باز بودن اندیشه: آیا از خود رویکرد پژوهشگری و باز بودن اندیشه نشان می‌دهد؟

خلاقیت: تا چه حد می‌کوشد روابط جدیدی را عرفی کند؟

ه) آرایه

فوریت: آیا کار را در موعد مقرر تمام می‌کند؟

به‌کارگیری مواد: آیا در به‌کارگیری مواد دقت لازم را دارد؟

بارمبندی و آزمون پیشرفت تحصیلی

از مجموع بیست نمره ۵ نمره به ارزشیابی مستمر، ۵ نمره به فعالیت‌های عملی و تحقیق‌ها و ۱۰ نمره به امتحان تئوری از هر پودمان اختصاص دارد.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و

کاردانش

استاندارد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی
بر شایستگی درس دانش فنی تخصصی

سال تحصیلی: ۹۸-۱۳۹۷		پایه: دوازدهم		رشته تحصیلی: طراحی و دوخت	
کد کتاب:		کد درس:		کد رشته:	
نمره	شاخص تحقق	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	عنوان بودمان
۳	دانستن تمامی دسته‌بندی‌های تن پوش‌ها و دانستن تمام سبک‌های عصر حاضر که در کتاب آمده است و ارائه کامل فعالیت‌های عملی و تحقیق‌ها.	بالتر از حد انتظار	شناخت سبک‌های	واحد یادگیری ۱: تن پوش‌های زنانه از منظر طرح و مدل	بودمان ۱: مدل‌های پوشش
۲	دانستن تعداد بیشتری از دسته‌بندی‌های تن پوش‌ها و دانستن بیشتر سبک‌های عصر حاضر که در کتاب آمده است و ارائه کامل فعالیت‌های عملی و تحقیق‌ها.	در حد انتظار	مهم و مطرح پوشش در دنیای مد، جهت کسب توانایی در تجزیه و تحلیل و دسته‌بندی تن پوش‌ها	واحد یادگیری ۲: تحلیل سبک پوشاک در عصر حاضر	
۱	دانستن تعداد کمی از دسته‌بندی‌های تن پوش‌ها و دانستن کمی از سبک‌های عصر حاضر که در کتاب آمده است و ارائه ناقص از فعالیت‌های عملی و تحقیق‌ها.	پایین‌تر از حد انتظار			
				نمره مستمر از ۵	
				نمره شایستگی بودمان	
				نمره بودمان از ۲۰	

نمره	شاخص تحقق	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	عنوان پودمان
۳	دانستن چرخه مد و تجزیه و تحلیل مفاهیم آن و نظریه‌های مد و کاربرد آنها و تجزیه و تحلیل بازار مد جامعه خود و دانستن و تجزیه و تحلیل تمامی فرم‌های اندام زنانه و لباس‌های مختلف مناسب هر فرم اندامی. و ارائه تحقیق و ارائه کار خواسته شده.	بالتر از حد انتظار	بررسی تئوری‌ها و نظریه‌های مهم مد و شناخت انواع اندام‌ها و پوشش‌های مناسب هر اندام جهت کاربرد در موقعیت‌های مختلف اجتماعی و زندگی روزمره.	واحد یادگیری ۱: چرخه مد	پودمان ۲: چرخه مد و تحلیل اندامی
۲	دانستن بخش بیشتری از چرخه مد و تجزیه و تحلیل مفاهیم آن و نظریه‌های مد و کاربرد آنها و تجزیه و تحلیل بازار مد جامعه خود و دانستن قسمتی از تجزیه و تحلیل فرم‌های اندام زنانه و لباس‌های مختلف مناسب هر فرم اندامی. و ارائه تحقیق و ارائه کار خواسته شده.	در حد انتظار		واحد یادگیری ۲: تحلیل فرم‌های اندامی در طراحی لباس	
۱	دانستن بخش کمی از چرخه مد و تجزیه و تحلیل مفاهیم آن و نظریه‌های مد و کاربرد آنها و دانستن بخش کمتری از تجزیه و تحلیل فرم‌های اندام زنانه و لباس‌های مختلف مناسب هر فرم اندامی. و ارائه ندادن تحقیق و ارائه کار خواسته شده.	پایین‌تر از حد انتظار			
				نمره مستمر از ۵	
				نمره شایستگی پودمان	
				نمره پودمان از ۲۰	

بخش اول: کلیات

نمره	شاخص تحقق	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	عنوان پودمان
۳	دانستن و به کارگیری تمامی عناصر بصری در لباس‌ها و تجزیه و تحلیل کیفیت‌های بصری در لباس و فرم‌های اندامی مختلف. و دانستن کامل کاربرد و تأثیرات آن در لباس و شناخت کامل از انواع مختلف رنگ‌ها در لباس و تجزیه و تحلیل کاربرد رنگ‌ها در زیبایی لباس. و ارائه کامل فعالیت‌های عملی.	بالاتر از حد انتظار	کسب مهارت چگونگی کار با عناصر بصری و به کار بردن کیفیت‌های بصری و چگونگی ترکیب رنگ‌ها و تأثیراتی که در لباس ایجاد می‌کنند.	واحد یادگیری ۱: عناصر بصری در زیبایی‌شناسی لباس	پودمان ۳: عناصر بصری و تحلیل رنگ
۲	دانستن و به کارگیری بیشتر عناصر بصری در لباس‌ها و تجزیه و تحلیل کیفیت‌های بصری در لباس و فرم‌های اندامی مختلف. و دانستن بیشتر، کاربرد و تأثیرات آن در لباس، و شناخت کامل از انواع مختلف رنگ‌ها در لباس و تجزیه و تحلیل کاربرد رنگ‌ها در زیبایی لباس و ارائه فعالیت‌های عملی.	در حد انتظار		واحد یادگیری ۲: رنگ در زیبایی‌شناسی لباس	
۱	دانستن و به کارگیری کمی از عناصر و کیفیت‌های بصری در لباس و فرم‌های اندامی مختلف و دانستن کمی از زیبایی‌شناسی در لباس و ارائه ندادن فعالیت‌های عملی.	پایین‌تر از حد انتظار			
				نمره مستمر از ۵	
				نمره شایستگی پودمان	
				نمره پودمان از ۲۵	

نمره	شاخص تحقق	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	عنوان پودمان
۳	دانستن تاریخچه سایزبندی و عوامل به وجود آمدن آن در تولید لباس‌ها و تحلیل سیستم‌های سایزبندی در تولید انبوه لباس و مشکلات و کمبودهای آنان و دانستن مفهوم تغییر سایز الگو و روش‌ها و مقیاس‌های مختلف تغییر سایز در لباس و ارائه تحقیق در زمینه سایزبندی و فناوری مواد.	بالتر از حد انتظار	کسب بینش عمیق نسبت به تاریخچه و عوامل پیدایش سایزبندی، روش‌ها و مقیاس‌های آن و تجزیه و تحلیل فناوری‌های جدید دنیا در زمینه طراحی، دوخت و مد.	واحد یادگیری ۱: سایزبندی و فناوری مواد	پودمان ۴: سایزبندی و فناوری مواد
۲	دانستن بیشتر مطالب تاریخچه سایزبندی و عوامل به وجود آمدن آن در تولید لباس‌ها و تحلیل سیستم‌های سایزبندی در تولید انبوه لباس و مشکلات و کمبودهای آنان. و دانستن بیشتر مفاهیم تغییر سایز الگو و روش‌ها و مقیاس‌های مختلف تغییر سایز در لباس و ارائه تحقیق.	در حد انتظار		واحد یادگیری ۲: فناوری و مواد	
۱	دانستن کمی از مطالب تاریخچه سایزبندی و عوامل به وجود آمدن آن در تولید لباس‌ها و تحلیل سیستم‌های سایزبندی در تولید انبوه لباس و مشکلات و کمبودهای آنان. و دانستن کم از مفاهیم تغییر سایز الگو و روش‌ها و مقیاس‌های مختلف تغییر سایز در لباس و ارائه ندادن تحقیق.	پایین‌تر از حد انتظار			
				نمره مستمر از ۵	
				نمره شایستگی پودمان	
				نمره پودمان از ۲۵	

بخش اول: کلیات

نمره	شاخص تحقق	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	عنوان پودمان
۳	دانستن کامل به زبان انگلیسی، تمامی لغات و اصطلاحات در زمینه طراحی، الگوسازی و دوخت و دانستن کامل درک مطلب به زبان انگلیسی در زمینه رشته تخصصی خود. و ارائه تحقیق و ترجمه مرتبط با رشته.	بالاتر از حد انتظار	کسب توانایی درک متن‌های انگلیسی مرتبط با رشته خود و شناخت معادل‌های انگلیسی ابزار طراحی و دوخت، الگو و انواع پارچه و انواع لباس‌ها.	واحد یادگیری ۱: Fashion Design Tools	پودمان ۵: کسب مهارت‌های فنی
۲	دانستن بیشتر، لغات و اصطلاحات در زمینه طراحی، الگوسازی و دوخت به زبان انگلیسی و دانستن بیشتر درک مطلب به زبان انگلیسی در زمینه رشته تخصصی خود. و ارائه تحقیق و ترجمه مرتبط با رشته.	در حد انتظار		واحد یادگیری ۲: History Of Fashion Design	
۱	دانستن کمی از، لغات و اصطلاحات در زمینه طراحی، الگو سازی و دوخت به زبان انگلیسی و دانستن کمی از درک مطلب به زبان انگلیسی در زمینه رشته تخصصی خود. و ارائه ندادن تحقیق و ترجمه مرتبط با رشته خود.	پایین‌تر از حد انتظار			
				نمره مستمر از ۵	
				نمره شایستگی پودمان	
				نمره پودمان از ۲۰	
<p>- نمره شایستگی پودمان منحصراً شامل نمرات ۲، ۱ یا ۳ است .</p> <p>- زمانی هنرجو شایستگی کسب می‌کند که در ارزشیابی پودمان حداقل نمره شایستگی ۲ را اخذ کند.</p> <p>- حداقل نمره قبولی پودمان ۱۲ از ۲۰ است.</p> <p>- نمره کلی درس زمانی لحاظ می‌شود که هنرجو در کلیه پودمان‌ها، شایستگی را کسب نماید.</p>					

راهنمای موزه‌های ایران رشته طراحی و دوخت

برای آشنایی بیشتر با نمونه‌های آثار هنری و بررسی شیوه‌های متنوع در طراحی در رشته‌های مختلف می‌توانید از گنجینه‌های ایران بازدید کنید. فهرست گنجینه‌هایی که آثار هنری را به معرض نمایش گذاشته‌اند. عبارت است از:

- بقعه شیخ صفی و گنجینه چینی خانه (چینی‌های دوران صفوی، قرآن، فرامین، سکه و لباس) تأسیس ۱۳۷۰، نشانی: اردبیل، میدان عالی‌قاپو.

۱ موزه آذربایجان شرقی (باستان‌شناسی، هنر پیش از تاریخ، دوران تاریخی و اسلامی) تأسیس ۱۳۴۱، نشانی: تبریز، خیابان امام خمینی، جنب مسجد کبود

۲ موزه مراغه (آثار دوره ایلخانی، سکه، ظروف مفرغی، ظروف شیشه‌ای و کاشی)، تأسیس ۱۳۳۵، نشانی مراغه آرامگاه اوحدی مراغه‌ای

۳ موزه ارومیه (باستان‌شناسی، مردم‌شناسی) تأسیس ۱۳۴۶، نشانی: ارومیه، خیابان دانشکده شهید بهشتی،

۴ موزه خوی (باستان‌شناسی، مردم‌شناسی و هنرهای تزئینی) تأسیس ۱۳۴۸، نشانی: خوی، خیابان امام، کوچه نورالل خان.

۵ موزه میان‌دوآب (باستان‌شناسی، مردم‌شناسی و هنرهای تزئینی)، تأسیس ۱۳۴۷، نشانی: میان‌دوآب، پارک شهر.

۶ موزه خلخال (آثار باستانی مربوط به حفاری‌های منطقه خلخال و اردبیل) تأسیس ۱۳۷۳، نشانی خلخال، جنب ساختمان شهرداری.

۷ موزه مشکین شهر (آثار باستانی مربوط به حفاری‌های مشکین شهر، سفال، سکه، نسخ خطی و اشیای فلزی) تأسیس ۱۳۷۲، نشانی: مشکین شهر، ترمینال

۸ موزه چهل ستون (باستان‌شناسی، نمونه‌های نقاشی دیواری و هنرهای دستی)، تأسیس ۱۳۲۷، نشانی: اصفهان، خیابان سپاه.

۹ موزه ارامنه (کتب خطی و چاپی، پوشاک، تابلو نقاشی، کاشی و ...) تأسیس ۱۳۰۹، نشانی: اصفهان، جلفا،

۱۰ موزه هنرهای تزئینی اصفهان (نگارگری، تذهیب، نسخ خطی، انواع دوخته‌ها و بافته‌ها و ...) تأسیس ۱۳۷۴، نشانی: اصفهان، خیابان استانداری، عمارت رکیب‌خانه.

۱۱ موزه ملی کاشان (آثار دوران ماقبل تاریخ، تاریخی، اسلامی و مردم‌شناسی)، تأسیس ۱۳۴۶، نشانی: کاشان باغ فین.

۱۲ موزه کویر (مردم‌شناسی)، تأسیس ۱۳۷۳ نشانی: نائین، جنب مسجد جامع.

۱۳ موزه رئیس علی دلواری (اسناد تاریخی، سلاح‌ها و ادوات نظامی قدیمی، مردم‌شناسی) تأسیس ۱۳۷۱، نشانی: بوشهر، بخش دلوار، خانه رئیس علی دلواری.

۱۴ موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران (آثار شیشه‌ای و سفالین) تأسیس ۱۳۵۶،

- نشانی: تهران خیابان جمهوری، خیابان سی تیر، شماره ۵۵
- ۱۵ موزه بهزاد (نقاشی‌های استاد حسین بهزاد)، تأسیس ۱۳۷۳، نشانی: تهران، خیابان ولی عصر، خیابان زعفرانیه (شهید فلاحی) خیابان شهید طاهری، کاخ سعدآباد.
- ۱۶ موزه پژوهشی مردم‌شناسی (مردم شناسی)، تأسیس ۱۳۷۳، نشانی: تهران، کاخ سعدآباد.
- ۱۷ تماشاگاه تاریخ (آثار مربوط به تاریخ معاصر ایران، ظروف و وسایل شخصی ناصرالدین شاه، تابلو نقاشی، هنرهای دستی و...) تأسیس ۱۳۷۵ نشانی: تهران خیابان ولی عصر، بالاتر از میرداماد، نبش قبادیان،
- ۱۸ تماشاگاه پول (سکه و اسکناس دوره‌های مختلف)، تأسیس ۱۳۷۶، نشانی: تهران، خیابان ولی عصر، ابتدای خیابان میرداماد، نبش دامن افشار، شماره ۱،
- ۱۹ موزه جهان نما (آثار کهن، آثار هنرهای تجسمی معاصر ایران و جهان)، تأسیس ۱۳۷۶، نشانی: تهران، خیابان نیاوران (شهید باهنر)، میدان شهید باهنر، کاخ نیاوران،
- ۲۰ خزانه جواهرات ملی، تأسیس ۱۳۳۹، نشانی: تهران، خیابان فردوسی، روبه‌روی سفارت آلمان،
- ۲۱ خانه صبا (آلات موسیقی)، تأسیس ۱۳۵۴، نشانی: تهران، میدان بهارستان، خیابان ظهیرالاسلام، شماره ۹۰
- ۲۲ موزه خط و کتابت میرعماد (مجموعه‌ای از سیر خوشنویسی در ایران) تأسیس ۱۳۷۶، نشانی: تهران، کاخ سعدآباد.
- ۲۳ موزه دوران اسلامی (آثار مربوط به فرهنگ و هنر اسلامی)، تأسیس ۱۳۷۵، نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، نبش خیابان سی تیر
- ۲۴ موزه رضاعباسی (آثار دوران پیش از اسلام و دوره اسلامی)، تأسیس ۱۳۵۶، نشانی: تهران، خیابان دکتر شریعتی، نرسیده به پل سیدخندان، شماره ۹۷۲.
- ۲۵ موزه سکه، تأسیس ۱۳۴۶، نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، بانک سپه.
- ۲۶ موزه سیزده آبان (مجسمه‌ها و طراحی‌های استاد صنعتی)، تأسیس ۱۳۲۲، نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، میدان امام خمینی.
- ۲۷ موزه فرش ایران، تأسیس ۱۳۵۶، نشانی: تهران خیابان کارگر شمالی تقاطع دکتر فاطمی، تلفن ۶۶۵۲۷۰۳
- ۲۸ موزه فرش رسام عرب‌زاده (فرش، طرح فرش) تأسیس ۱۳۷۴، نشانی تهران، خیابان پاسداران، بوستان یکم، شماره ۷
- ۲۹ کاخ سبز (دارای نمونه‌های عالی گچبری، آئینه کاری، تذهیب و خاتم کاری بر روی دیوار، آثار هنری) تأسیس ۱۳۶۰، نشانی تهران، کاخ سعدآباد

- ۳۰ کاخ صاحبقرانیه (اشیای هنری و تاریخی دوره قاجار و پهلوی) تأسیس ۱۳۷۷، نشانی: تهران کاخ نیاوران
- ۳۱ موزه ملی ایران (آثار دوران پیش از تاریخ و دوران تاریخی تا اوایل اسلام) تأسیس ۱۳۱۶، نشانی: تهران خیابان امام خمینی، نبش خیابان سی تیر
- ۳۲ کاخ ملت (تابلوهای ایرانی و خارجی، فرش، اشیا و آثار هنری اروپا) تأسیس ۱۳۶۰، نشانی: تهران، کاخ سعدآباد
- ۳۳ موزه هنر ملل (سفال‌های دوران پیش از اسلام، دوره اسلامی، مجسمه و تابلوهای نقاشی دوران معاصر)، تأسیس ۱۳۷۴، نشانی: تهران، کاخ سعدآباد
- ۳۴ کاخ اصلی نیاوران (آثار هنری ایرانی و خارجی)، تأسیس ۱۳۶۴، نشانی: تهران، کاخ نیاوران
- ۳۵ مجموعه فرهنگی آزادی (آثار مربوط به قبل از اسلام تا دوره قاجار)، تأسیس ۱۳۵۰، نشانی: تهران، میدان آزادی
- ۳۶ موزه مردم شناسی (پوشاک و لوازم مناطق مختلف ایران)، تأسیس ۱۳۱۶، نشانی: تهران، میدان پانزده خرداد، داخل محوطه کاخ گلستان
- ۳۷ امور خارجه موزه ملی ملک (تابلوهای نقاشی، سکه، خط، تمبر، پرچم و...)، تأسیس ۱۳۱۶، نشانی: تهران، میدان امام خمینی، باغ ملی، جنب وزارت
- ۳۸ کاخ گلستان (مجموعه تالارهای تاریخی با آثار هنری رشته‌های مختلف) تأسیس ۱۳۴۶، نشانی: تهران، میدان پانزده خرداد
- ۳۹ موزه مینیاتور آبکار، تأسیس ۱۳۷۳، نشانی: تهران، کاخ سعدآباد
- ۴۰ موزه نظامی (ابزارآلات و پوشاک نظامی از دوره هخامنشیان تا عصر حاضر)، تأسیس ۱۳۶۲، نشانی: تهران، کاخ سعدآباد
- ۴۱ موزه نقاشی پشت شیشه، تأسیس ۱۳۷۷، نشانی: تهران، تقاطع خیابان هدایت و تنکابن، تلفن ۷۷۵۲۶۷۷۷
- ۴۲ موزه وزارت پست و مخابرات (تمبر، آثار پستی و...) تأسیس ۱۳۶۹، نشانی: تهران خیابان امام خمینی سردر باغ ملی، جنب وزارت امور خارجه
- ۴۳ موزه هنرهای زیبا (تابلوهای نقاشی ایران و جهان) تأسیس ۱۳۶۱، نشانی: تهران کاخ سعدآباد
- ۴۴ موزه هنرهای معاصر (آثار هنرهای تجسمی معاصر ایران و جهان) تأسیس ۱۳۵۶، نشانی: تهران، خیابان کارگر شمالی، جنب پارک لاله
- ۴۵ موزه هنرهای ملی (نگارگری، مجسمه و هنرهای دستی ایران) تأسیس ۱۳۰۹، نشانی: تهران، میدان بهارستان، خیابان کمال الملک، داخل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- ۴۶ موزه و کارگاه هنرهای سنتی، تأسیس ۱۳۰۹، نشانی: تهران، خیابان آزادی، نبش خیابان زنجان، سازمان میراث فرهنگی کشور. استان خراسان

- ۴۷ موزه مرکزی آستان قدس رضوی (آثار سنگی، سکه و...) تأسیس ۱۳۲۴، نشانی: مشهد، آستان قدس رضوی
- ۴۸ موزه تمبر آستان قدس رضوی، تأسیس ۱۳۶۹، نشانی: مشهد آستان قدس رضوی
- ۴۹ موزه فرش آستان قدس رضوی، تأسیس ۱۳۷۲، نشانی: مشهد، آستان قدس رضوی
- ۵۰ موزه قرآن قدس رضوی، تأسیس ۱۳۶۴، نشانی: مشهد، آستان قدس رضوی.
- ۵۱ مجموعه آرامگاه نادری (ابزار و ادوات رزمی دوران افشار و قاجار)، تأسیس ۱۳۴۲، نشانی: مشهد، چهارراه شهدا
- ۵۲ موزه توس (باستان‌شناسی، مردم‌شناسی)، تأسیس ۱۳۶۱، نشانی: مشهد، شهر توس، جنب آرامگاه فردوسی
- ۵۳ موزه مردم‌شناسی بیرجند (مردم‌شناسی، باستان‌شناسی)، تأسیس ۱۳۷۲، نشانی: بیرجند، خیابان معلم، باغ اکبریه
- ۵۴ موزه قوچان (مردم‌شناسی)، تأسیس ۱۳۷۶، نشانی: قوچان، فلکه قوچان
- ۵۵ موزه گناباد (شیخ خطی قرآنی، سکه، ظروف فلزی و سفالی، کتیبه و محراب) تأسیس ۱۳۷۶، نشانی: گناباد کوی شرقی (قصبه شهر) مجموعه میراث فرهنگی گناباد (مسجد جامع)
- ۵۶ موزه نیشابور (باستان‌شناسی)، تأسیس ۱۳۷۴، نشانی: نیشابور، جنب میدان خیام، رباط شاه عباسی
- ۵۷ موزه رختشویخانه (مردم‌شناسی) تأسیس ۱۳۷۵، نشانی: زنجان، چهارراه انقلاب، سعدی وسط، کوچه باباجمال
- ۵۸ موزه مردم‌شناسی حمام حضرتی سمنان (مردم‌شناسی)، تأسیس ۱۳۷۳، نشانی: سمنان بازار حضرت تکیه پهنه سمنان
- ۵۹ موزه شاهرود (مردم‌شناسی، باستان‌شناسی) تأسیس ۱۳۶۷، نشانی: شاهرود، خیابان فردوسی
- ۶۰ موزه زاهدان (باستان‌شناسی، مردم‌شناسی، آثار هنری)، تأسیس ۱۳۷۳، نشانی: زاهدان، بلوار آیت‌اله مطهری، خیابان امداد، میراث فرهنگی سیستان و بلوچستان
- ۶۱ موزه زابل (مردم‌شناسی، باستان‌شناسی) تأسیس ۱۳۶۹، نشانی: زابل، خیابان فردوسی، میراث فرهنگی زابل
- ۶۲ موزه پارس (باستان‌شناسی، تاریخی، هنری) تأسیس ۱۳۱۵، نشانی: شیراز، میدان شهرداری، خیابان کریم‌خان، روبه روی بانک مرکزی.
- ۶۳ موزه سنگ هفت تنان، تأسیس ۱۳۷۰، نشانی: شیراز، چهار راه ابیات، بلوار هفت تنان، آرامگاه هفت تنان

- ۶۴ موزه شاه چراغ (کتب خطی، سکه، مهرهای فلزهای بافته‌ها) تأسیس ۱۳۴۲، نشانی: شیراز، حرم مطهر حضرت شاه چراغ
- ۶۵ موزه نارنجستان (باستان‌شناسی و هنرهای دستی دوره اسلامی) تأسیس ۱۳۴۸، نشانی: شیراز، خیابان لطفعلی خان زند
- ۶۶ موزه نظامی عفیف آباد (سلاح و جنگ افزار قدیمی، فرش‌های دست بافت و...) تأسیس ۱۳۷۰، نشانی شیراز، باغ گلشن، باغ عفیف آباد.
- ۶۷ موزه تخت جمشید (باستان‌شناسی)، تأسیس ۱۳۱۶، نشانی: مرودشت ۸۰ کیلومتری شمال شیراز
- ۶۸ موزه چهلستون قزوین (آثار سفالی، چوبی، فلزی، سکه و پارچه)، تأسیس ۱۳۳۴، نشانی: قزوین، میدان آزادی (سبزه میدان)
- ۶۹ موزه آستانه قم (قرآن‌های خطی، کاشی لعابدار، ظروف شیشه‌ای و سفالی)، تأسیس ۱۳۱۴، نشانی: قم، میدان آستانه
- ۷۰ موزه سنندج (باستان‌شناسی، مردم‌شناسی)، تأسیس ۱۳۵۴، نشانی: سنندج، خیابان امام خمینی، کوچه حبیبی (عمارت سالار سعید سنندجی)
- ۷۱ موزه سکه، تأسیس ۱۳۷۰، نشانی: کرمان، میدان گنجعلی خان
- ۷۲ موزه صنعتی کرمان (مجسمه‌ها و تابلوهای نقاشی استاد صنعتی) تأسیس ۱۳۵۶، نشانی: کرمان، خیابان شریعتی، موزه صنعتی
- ۷۳ موزه حمام گنجعلی خان (مردم‌شناسی) تأسیس ۱۳۵۰، نشانی، کرمان، میدان گنجعلی خان، تلفن ۲۲۵۵۷۷
- ۷۴ موزه کرمان (اشیا کشف شده از حفاری‌ها و نمونه‌های سازه‌های موسیقی قدیمی) باغ موزه هرندی، چهار راه طهماسب آباد
- ۷۵ موزه شهداد (اشیا به دست آمده از حفاری‌های دره آتوس)
- ۷۶ مجموعه ماهان، شاه نعمت اله ولی (قرآن خطی، پته دوزی، تبرزین، کشکول و شمشیر) تأسیس ۱۳۷۶، نشانی: ماهان کرمان، خیابان آستانه شاه نعمت‌اله ولی
- ۷۷ موزه مردم‌شناسی معاون الملک (مردم‌شناسی)، تأسیس ۱۳۶۹، نشانی: کرمانشاه خیابان شهید حدادعادل
- ۷۸ موزه گرگان (باستان‌شناسی و مردم‌شناسی) تأسیس ۱۳۴۱، نشانی: گرگان، میدان شهدا، خیابان امامزاده عبدالله.
- ۷۹ موزه رشت (مردم‌شناسی، باستان‌شناسی)، تأسیس ۱۳۴۹، نشانی: رشت، خیابان طالقانی، خیابان بیستون.
- ۸۰ کاخ میان پشته و نمایشگاه نظامی (وسایل رزمی و اشیای هنری) تأسیس ۱۳۶۷، نشانی: بندرانزلی، میان پشته، خیابان تکاورانتان
- ۸۱ موزه و قلعه فلک‌الافلاک (باستان‌شناسی، اشیای دوران پیش از تاریخ، تاریخی،

- اسلامی) تأسیس ۱۳۷۶ نشانی: خرم آباد، قلعه فلک الافلاک
- ۸۲ موزه بابل (باستان شناسی، مردم شناسی، آثار هنری)، تأسیس ۱۳۷۵، نشانی: بابل، خیابان مدرس،
- ۸۳ موزه کندلوس (سفال، پوشاک، زیورآلات و کتب خطی)، تأسیس ۱۳۶۵، نشانی: روستای کندلوس کجور نوشهر
- ۸۴ موزه حمام چهارفصل اراک (باستان شناسی، مردم شناسی و آثار هنری)، تأسیس ۱۳۷۳، نشانی: اراک، خیابان شهید بهشتیان
- ۸۵ مجموعه آرامگاه و گنجینه بوعلی (صنایع دستی و فرش) تأسیس ۱۳۳۰، نشانی: همدان، خیابان بوعلی، میدان بوعلی
- ۸۶ موزه هگمتانه (باستان شناسی)، تأسیس ۱۳۷۲، نشانی: همدان خیابان اکباتان، میدان هفت تیر
- ۸۷ موزه آینه و روشنایی، تأسیس ۱۳۷۷ نشانی: یزد، خیابان کاشانی، روبه روی پارک هفتم تیر